

Живот и рад Милорада Медаковића

Милорад (Михајло) Георгијев Медаковић је рођен 1824 год. у Звониграду, на граници Лике и Далмације. Од исторо браће он је био трећи по рођењу. Његов отац Ђорђе (Георгије), мали царински чиновник на тадашњој личко-далматинској граници, старао се, према свом имовном стању и положају, да што боље васпита своју децу. Пошто је Михајло завршио основну школу у Војничкој крајини, уписа га отац у гимназију у Задру.

У то време јавља се српски романтизам, покрет који је захватио цео српски народ. Овај се покрет особито истицао националним тежњама. Тако се, поред осталог, и страна календарска имена мењају и замењују српским народним именима. Под утицајем ових идеја Медаковић замени своје име, које му је изгледало туђинско, чисто српским именом Милорад.

По завршеној гимназији, а по саветима Ђорђа Николајевића, тадашњег дубровачког пароха, и Гагића, пријатеља руског конзула, Милорад оде на Цетиње, где добије државну службу код владике Петра II. На Цетињу је провео четири године као ађутант црногорског владике. Он је за то време пратио владика на путовањима, па је с њиме био и у Бечу, где му је владика поверио коректуру приликом штампања Горског вијенца. Владика је имао у Медаковићу одана пријатеља и искреног помоћника и у државним пословима.

Али Медаковић остави Цетиње 1848 год. и оде у Карловце, средиште тадашњег народног покрета у Војводини, код свога брата Данила, познатог новинара. Већ идуће године напусти Карловце и одлази у Загреб, где ступи у редакцију Гајевих Народних новина. Тада је постао и сарадник Славјенског југа. Али се ни у Загребу није дуго задржао. Год. 1850 прими се уредништва Шумадинке Љубе Ненадовића у Београду. Када је Шумадинка престала да излази, он дође у Земун, где је уређивао Војвођанку, која, у тадашње апсолутистичко доба, није могла дуго да излази. Када је у Темишвару образована административна управа за Војводину, Медаковић оде тамо, да издаје политички лист Јужну пчелу. На њој се потписивао као издавалац и одговорни уредник.

Избор Темишвара за издавање српских новина није био повољан. У 11 броју, од 10 новембра (по старом к.) 1851 год., Медаковић је био принуђен, да „читајућем публици“ објави, да ће се издавање Јужне пчеле преместити у Нови Сад. По Медаковићу је околина Новог Сада у „јавним и новинарским радницама богатија“. То је и логично, како то примећује В. Стајић, у срцу и око срца једнога народа мора да буде увек највише најјачих народних снага. У Новом Саду је било више научних радника него у ма којој другој српској вароши. У њему је радио на историји и новинарству и Милорадов брат Данило Меда-

ковић. Из тих разлога је Медаковић затражио од гувернера Војводства, да Јужну пчелу пренесе у Нови Сад. Тако је Нови Сад добио новине, које ће одговарати његовој улози у националном животу. С појавом Јужне пчеле Нови Сад није био без српског политичког листа све до 1914 године.

Несумњиво је, да се политички лист Јужна пчела налазио тада у добрим рукама, у доброј штамарији и на добром месту. Од 1852 г. Милорад издаје поред Јужне пчеле и Недељни додатак, за народну књижевност, поучавање и за забаву. Али је ова година била судбоносна за Јужну пчелу и за њен књижевни додатак. Са престанком излажења Јужне пчеле и додатка Милорад је углавном завршио своју улогу у Новом Саду. Он се, додуше, још неколико пута бавио код свога брата у Новом Саду, али о њему отада нема много података у архиви Новосадског магистрата.

У овом међувремену је владика Петар II преминуо, а господар Црне Горе постао је кнез Данило. Млади кнез нашао се у невољи у самом почетку своје владе. Турска је изненада ударила на Црну Гору и он је једва одбије. Нису биле мале немоће које су чиниле и аустријске власти Црној Гори. Кнез Данило је познавао Медаковића већ од његова бављења код владике Петра II па га позове. Медаковић је кренуо за Цетиње децембра 1854 год, пошто је претходно сратио у Беч, где је имао дуге разговоре са председником аустријског министарства, који се трудио да га задобије за Аустрију. Медаковић је одбио све понуде. Али су се ипак, по његову доласку на Цетиње, односи према Аустрији знатно изменили, јер су се отада у Бокењком приморју сви аустријски чиновници понашали давеко учтивije према Црногорцима него раније.

Медаковић је био код кнеза Данила три године као државни секретар. Он је за то време израдио Законик за Црну Гору, који је обнародован на Бурђеп дан 1855 год. Идуће године, 1856, ишао је Медаковић у Петроград и тамо је израдио код цара Александра признање независности Црне Горе. За ту и за друге заслуге даровао му је кнез Данило „војводство“ и „Обиљећу колајну“. Отада се редовно потписивао: Војвода Милорад Георгијев Медаковић, или скраћеницом: В. М. Г. Медаковић.

Почетком 1858 год. Медаковић је оставио Црну Гору услед неких несугласица, које су се изродиле између њега и кнеза Данила. О том размимоилажењу он пише: „Ми би, може бити, у слог и љубави и даље остали, да се нису стране сплетке увлачити почеле, које су поткопавале и мене и њега. Мене су извикали противници вере и имена, да сам највећи пријатељ Русије. Ја то с моје стране и не кријем; мени је мила моја вера и сродна крв. Ја се нисам могао сагласити, да Црна Гора постане васалство турско“.

После неког времена Медаковић је постао чиновник код руског претставника у Београду. Он је ту био дуги низ година као секретар. Предано и савесно вршио је своју чиновничку дужност и због тога је уживао признање позваних старешина. Не грешећи се ђ своју службену дужност, Медаковић, као руски чиновник, био је увек добар Србин.

У додиру са људима, који су водили српске државне послове, Медаковић је од њих добијао обавештења о жељама српског владара и његове владе, па је руски посланик, преко руских дипломатских претставника на Порти, подупирао предлоге српске владе. Јака је била вера Медаковићева у будућност српскога народа: увек с Русијом, никад у страну. Србија ће бити стожер око кога ће се искупити растурени делови српскога народа. Бојазан о томе, да ће се српски народ утопити

у руско море Медаковић је сматрао као неосновану. Аустрија је, због својих намера, тиме плашила Србе и остале словенске народе. „Русија тежи за тим да избавља из ropства, а нидако да осваја браћу по крви“, говорио је често Медаковић и веровао у то. Вазда стојећи на бранику српства и православља он је будно пратио јавне послове и увек је био готов, да својим оштрим пером сузбије непријатеље народних светиња. Тако је он написао многобројне чланке и расправе, који су штампани у многим листовима. Што се тиче Црне Горе, њу је волео као зеницу свога ока и увек је одушевљено говорио и писао о њој.

Медаковић се није женио. До последњег свога часа био је добро расположен. Умро је у Београду. Београдске Мале новине, од 15 марта 1897 год., донеле су ову вест: „Јуче око четири сата преминуо је Милорад Медаковић, војвода црногорски, руски чиновник у пензији и српски књижевник... Покојник је преминуо у 74 години, био је одушевљен Србин и велики пријатељ руски, тврдо убеђен да је спас балканских народа једино у нераздвојној заједници с Русима“.

Милорад Медаковић је свој књижевни рад почео прикупљањем народних песама. Још док се бавио код владике Петра II помагао му је на прикупљању народних песама, које су објављене 1845 год. под насловом Огледало српско. Готово у свим Медаковићевим радовима етнологи и историчари налазе драгоцене податке. Али је ипак Медаковић био у првом реду новинар, јер се у његовим делима скрива нека претензија. За своје историске радове, који се односе на Црну Гору, он је црпео податке из архиве на цетињском двору. Готово сви писци, који су писали о Црној Гори његова времена, позивају се на Медаковића. У Просветном гласнику (Београд, књ. XVIII, бр. 2) изишао је приказ на Медаковићево дело „Владика Данил“, у коме се, поред неких безначајних напомена, признаје Медаковићу, да је верно и историски тачно приказао време очишћења Црне Горе од потурица. У Медаковићевим историским чланцима најдрагоценији су они одељци који имају мемоарски карактер.

Медаковић је био један од последњих српских књижевника, који је писао старим, преуковским правописом. По неким критичарима он је задржао овај начин писања као велики русофил.

Медаковић има знатних заслуга и за етнологију науку. Оставио је драгоцене етнологијске податке који се односе на Црну Гору. У овом погледу му је најзначајније дело: Живот и обичаји Црногорца. Етнологијским испитивањима се почео бавити врло рано, док је код нас било слабо интересовање за народни живот и обичаје. Његови подаци о Црногорцима, међу којима је био у два маха, не одају једног научника, већ човека који је исписивао своја залажања с великом љубављу према тамошњем становништву. У својим чланцима „Црногорац“ и „Црногорка“, који су раније улазили у читанке за ученике, Медаковић је верно и тачно приказао телесне и душевне особине Црногорца. Његова књига „Живот и обичаји Црногорца“ обухватила је све обичаје по којима се живи и управља у патријархалним заједницама Црне Горе. Дао је верну слику примитивног привредног живота који се и до данас очувао у Црној Гори. И данас се наши најпризнатији научници обилно служе за студије о Црногорцима овим његовим делом.¹⁾

¹⁾ Милорад Медаковић је уживао признање и од својих савременика. За рад на књижевном пољу изабрао га је Друштво српске словесности (Српско учено друштво) у Београду за почасног члана. Црногорски владари су га одликовали орденима „Милоша Обилића“ и „Кнеза Николе“. Руска влада га је одликовала орденом „Свете Ане“ и орденом „Светог Станислава“.

Библиографија Милорада Медаковића:¹⁾

Законик обшћин црногорски и брдски, установљен 1798 г. октом. осамнаестог числа на Цетинје. Издао и написао судејске поступке М. Медаковић, у Земуну 1850.

Повјесница Црне Горе од најстаријег времена до 1830. Сачињено у Земуну, књигопечатња др. Дан. Медаковића 1850.

Војвођанка, лист за књижевност, забаву и новости. Излази сваке недеље двапут на 2 листа, књигопеч. Д. Медаковића. Земун 1851.

Јужна пчела, политички лист, излазио у Темишвару, затим у Н. Саду, 1851.

Животи и обичаји Црногораца. — У Н. Саду, брзотиском епископске књигопечатње, 1860.

О унији у Далмацији. Београд 1864.

Устанак српски од 1806—1860 г. У Н. Саду епископска књигопечатња 1866 у 2 свеске.

Црна Гора и нека објашњења о њој. Нови Сад 1868.

Петар Пећровић-Његош, последњи владајући владика црногорски. Н. Сад 1882.

Ко је пријатељ Србије? Београд 1882

Христијани на Балканском Полуострву и њихова судбина. Београд, с планом и 6 карата, 1885.

Калај на Истоку, одговор на књигу „Русија на Истоку“, Београд 1887.

Повраћак и положај Краљице Мајке. Београд 1888.

Учасћивање Срба на девесетогодишњој прослави у Кијеву и повјеснички подаци о Србији и Црној Гори. Н. Сад 1888.

Одзив на Камаровљево етнографску картицу Балканског Полуострва, Београд 1890.

Међународни положај г. Пироћанцев. Н. Сад 1893.

Први српски устанак и његов жалосни свршетак. По архивским Петроградским документима. Н. Сад 1893.

Цетинје, црногорска престоница. Н. Сад 1894.

Црногорским ускоцима при крају 19. вијека у Лајцима. Београд 1895.

Владика Данил (недовршено). Београд 1896.

Долазак кнеза црногорског у Србију. Београд 1896.

Перса Томић

¹⁾ Биографију Милорада Медаковића саставила сам по овим подацима: Ст. Новковић, Српска библиографија за нову књижевност 1741—1867 г. — Гласник историског друштва у Н. Саду, св. 28. — Просветни гласник (Београд) XVIII, бр. 2. — Ст. Станојевић: Народна енциклопедија. — Л. Лазаревић, Мали поменик. — Пајевић, Из Црне Горе и Херцеговине. — Глас Црногорца (Цетинје) од 29 III 1897 г. — Бранково коло (Ср. Карловци) од 20 III 1897 г. — Дело (Београд) за март 1897 г. — Данница (Н. Сад) од 20 јула 1860 г. — Београдске новине од 15 III 1897 г. — Мале новине (Београд) од 15 III 1897 г. — Вухова прелисна кн. I. — Скерлић Ј, Историја нове српске књижевности (Београд).